

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (deveti senat)

z dne 21. septembra 2017*

„Pritožba – Omejevalni sporazumi – Italijanski proizvajalci jekla za armiranje betona – Določanje cen ter omejevanje in nadziranje proizvodnje in prodaje – Kršitev člena 65 PJ – Razglasitev ničnosti prvotne odločbe s strani Splošnega sodišča Evropske unije – Ponovno sprejeta odločba na podlagi Uredbe (ES) št. 1/2003 – Neizdaja novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah – Neobstoj zaslišanja po razglasitvi ničnosti prvotne odločbe – Roki v postopku pred Splošnim sodiščem“

V zadevi C-85/15 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča Evropske unije, vložene 19. februarja 2015,

Feralpi Holding SpA s sedežem v Brescii (Italija), ki jo zastopata G. M. Roberti in I. Perego, odvetnika,
pritožnica,

druga stranka v postopku je

Evropska komisija, ki jo zastopata L. Malferrari in P. Rossi, agenta, skupaj z M. Morettom, odvetnikom, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

tožena stranka na prvi stopnji,

SODIŠČE (deveti senat),

v sestavi E. Juhász, predsednik senata, C. Vajda (poročevalec) in C. Lycourgos, sodniki,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodna tajnica: V. Giacobbo-Peyronnel, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 20. oktobra 2016,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 8. decembra 2016

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Družba Feralpi Holding SpA (v nadaljevanju: Feralpi) s pritožbo predlaga razveljavitev sodbe Splošnega sodišča Evropske unije z dne 9. decembra 2014, Feralpi/Komisija (T-70/10, neobjavljena, v nadaljevanju: izpodbijana sodba, EU:T:2014:1031), s katero je navedeno sodišče zavrnilo njeno tožbo

* Jezik postopka: italijanščina.

za razglasitev ničnosti Odločbe Komisije C(2009) 7492 final z dne 30. septembra 2009 v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 PJ (COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona, ponovno sprejetje, v nadaljevanju: odločba z dne 30. septembra 2009), v različici po spremembi s Sklepom Komisije C(2009) 9912 final z dne 8. decembra 2009 (v nadaljevanju: sklep o spremembi) (odločba z dne 30. septembra 2009, kakor je bila spremenjena s sklepom o spremembi, v nadaljevanju: sporna odločba).

Dejansko stanje in sporna odločba

2 Dejansko stanje spora je navedeno v točkah od 16 do 21 izpodbijane sodbe:

„16 Komisija je od oktobra do decembra 2000 v skladu s členom 47 PJ izvajala preverjanja pri italijanskih podjetjih, ki proizvajajo jeklo za armiranje betona, in pri združenju italijanskih jeklarskih podjetij [Federacciai]. Nanje je naslovila tudi zahteve po informacijah na podlagi člena 47 PJ [...]

17 Komisija je 26. marca 2002 začela upravni postopek in v skladu s členom 36 PJ podala ugotovitve o možnih kršitvah (v nadaljevanju: obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah) [...] [Družba Feralpi] je v zvezi z obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah predložila pisne pripombe. Zaslišanje je potekalo 13. junija 2002 [...]

18 Komisija je 12. avgusta 2002 podala dodatne ugotovitve o možnih kršitvah (v nadaljevanju: dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah) in jih sporočila naslovnikom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah [...] V tem dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, utemeljenem s členom 19(1) Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prva Uredba o izvajanju členov [81 in 82 ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 3), je Komisija pojasnila svoje stališče glede nadaljevanja postopka po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ. Zadevnim podjetjem je bil odobren rok za predložitev pripomb, 30. septembra 2002 pa je potekalo drugo zaslišanje ob prisotnosti predstavnikov držav članic [...] [Družba Feralpi] je 13. septembra 2002 odgovorila na dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

19 Po koncu tega postopka je Komisija 17. decembra 2002 sprejela Odločbo C(2002) 5087 final v zvezi s postopkom izvajanja člena 65 PJ (COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona) (v nadaljevanju: odločba iz leta 2002), s katero je ugotovila, da so podjetja, na katera je bila ta naslovljena, izvajala enoten, kompleksen in trajajoči omejevalni sporazum na italijanskem trgu jekla za armiranje betona v palicah ali zvitkih, katerega cilj oziroma posledica sta bila določitev cen in na podlagi katerega sta bila prav tako usklajena omejitev ali nadzor proizvodnje ali prodaje, kar je v nasprotju s členom 65(1) PJ [...] Komisija je v tej odločbi [družbi Feralpi] naložila globo v znesku 10,25 milijona EUR.

20 [Družba Feralpi] je 4. marca 2003 pri Splošnem sodišču vložila tožbo zoper odločbo iz leta 2002. Splošno sodišče je s sodbo z dne 25. oktobra 2007, Feralpi Siderurgica/Komisija (T-77/03, [neobjavljena, EU:T:2007:319]), odločbo iz leta 2002 razglasilo za nično. Splošno sodišče je navedlo, da je bila odločba iz leta 2002 zlasti ob upoštevanju tega, da ni vsebovala nobenega sklicevanja na člen 3 in člen 15(2) Uredbe št. 17, utemeljena zgolj s členom 65(4) in (5) PJ [...] Ker sta ti določbi 23. julija 2002 prenehali veljati, Komisija na podlagi navedenih določb, ki v trenutku sprejetja odločbe iz leta 2002 nista več veljali, ni bila več pristojna za ugotovitev kršitve člena 65(1) PJ in za naložitev glob podjetjem, ki naj bi sodelovala pri navedeni kršitvi [...]

21 Komisija je z dopisom z dne 30. junija 2008 [družbi Feralpi] in drugim zadevnim podjetjem sporočila, da namerava ponovno sprejeti odločbo tako, da bo spremenila pravno podlago, ki jo je izbrala za odločbo iz leta 2002. Poleg tega je pojasnila, da bo ob upoštevanju omejenega obsega [...] sodbe [z dne 25. oktobra 2007,] Feralpi Siderurgica/Komisija [(T-77/03, neobjavljena,

EU:T:2007:319)], ponovno sprejeta odločba utemeljena z dokazi, ki so bili predstavljeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Zadevnim podjetjem je bil odobren rok za predložitev pripomb [...] Družba Feralpi je 31. julija 2008 odgovorila na ta dopis. Po dopisu z dne 30. junija 2008 je bilo poslanih več zahtev po informacijah, na katere je [družba Feralpi] odgovorila.“

- 3 Komisija je v odločbi z dne 30. septembra 2009 zlasti ugotovila, da je treba Uredbo Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) razlagati tako, da ji omogoča, da po 23. juliju 2002 ugotovi in sankcionira omejevalne sporazume v sektorjih, za katere se *ratione materiae* in *ratione temporis* uporablja Pogodba ESPJ. Navedla je, da je bila ta odločba sprejeta v skladu s postopkovnimi pravili Pogodbe ES in navedene uredbe ter da lahko načela, ki urejajo časovno veljavnost predpisov, pripeljejo do uporabe določb materialnega prava, ki ob sprejetju akta ne veljajo več, razen če se uporabi splošno načelo *lex mitior*.
- 4 Člen 1 navedene odločbe med drugim določa, da je družba Feralpi s tem, da je od 6. decembra 1989 do 27. junija 2000 sodelovala pri trajajočem sporazumu in/ali usklajenih ravnanjih v industriji jekla za armiranje betona v palicah ali zvitkih, katerih cilj in/ali učinek je bilo določanje cen ter omejevanje in/ali nadzor proizvodnje ali prodaje na skupnem trgu, kršila člen 65(1) PJ. Komisija je v členu 2 te odločbe družbi Feralpi naložila globo v višini 10,25 milijona EUR.
- 5 Osem od enajstih družb, na katere je bila naslovljena odločba z dne 30. septembra 2009, tudi družba Feralpi, je z dopisi, poslanimi med 20. in 23. novembrom 2009, Komisiji sporočilo, da priloga k tej odločbi, kakor je bila vročena naslovnikom, ni vsebovala razpredelnic s prikazom sprememb cen.
- 6 Komisija je 8. decembra 2009 sprejela sklep o spremembi, katerega priloga je vsebovala manjkajoče razpredelnice in s katerim so bile popravljene oštevilčene napotitve na te razpredelnice v osmih opombah.

Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijana sodba

- 7 Družba Feralpi je 19. februarja 2010 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložila tožbo, s katero je predlagala, prvič, naj Splošno sodišče odredi ustrezne ukrepe za ugotovitev, ali je bilo v postopku sprejetja sporne odločbe spoštovano načelo kolegialnega odločanja, in drugič, naj se ta odločba razglasi za nično.
- 8 Družba Feralpi je v utemeljitev tožbe navajala sedem razlogov, in sicer, prvič, kršitev obveznosti obrazložitve in načela kolegialnega odločanja ter kršitev, storjeno v postopku ponovnega sprejetja odločbe iz leta 2002, drugič, neustreznost pravne podlage sporne odločbe, tretjič, kršitev pravice do obrambe ter načel dobrega upravljanja, sorazmernosti in enakosti orožij, četrtič, kršitev meril za pripis odgovornosti, napačno presojo dejstev ter neobstoj preiskave in obrazložitve, petič, napačno opredelitev zadevnega trga, šestič, napačno presojo dejstev, kršitev člena 65 PJ, kršitev načela prepovedi diskriminacije in člena 296 PDEU, in sedmič, napačno določitev globe.
- 9 Splošno sodišče je z izpodbijano sodbo tožbo družbe Feralpi zavrnilo.

Predlogi strank pred Sodiščem

- 10 Družba Feralpi s pritožbo Sodišču predlaga, naj:
- izpodbijano sodbo v celoti ali delno razveljavi, ker je bila tožba družbe Feralpi v zadevi T-70/10 zavrnjena, in posledično:
 - sporno odločbo razglasi za nično v celoti ali delno,
 - in/ali globo, ki je bila v sporni odločbi naložena družbi Feralpi, odpravi ali vsaj zmanjša;
 - podredno, izpodbijano sodbo v celoti ali delno razveljavi, ker je bila tožba družbe Feralpi v zadevi T-70/10 zavrnjena, in zadevo vrne Splošnemu sodišču, da to meritorno odloči ob upoštevanju smernic Sodišča;
 - globo, ki je bila v sporni odločbi naložena družbi Feralpi, vsekakor zmanjša zaradi predolgega trajanja postopka pred Splošnim sodiščem, in
 - Komisiji naloži plačilo stroškov obeh postopkov.
- 11 Komisija Sodišču predlaga, naj:
- pritožbo zavrne in
 - družbi Feralpi naloži plačilo stroškov.

Predlog za ponovno odprtje ustnega dela postopka

- 12 Ustni del postopka je bil končan 8. decembra 2016 po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca. Komisija je z dopisom z dne 27. januarja 2017, ki ga je istega dne vložila v sodnem tajništvu Sodišča, Sodišču predlagala, naj odredi ponovno odprtje ustnega dela postopka ter v spis vloži elemente o dejstvih, ki so navedeni v njenem predlogu, in dokumente, ki so mu priloženi.
- 13 Komisija v utemeljitev tega predloga v bistvu trdi, da pred Sodiščem niso bile dovolj razjasnjene dejanske okoliščine v zvezi z zaslišanjema z dne 13. junija in 30. septembra 2002, na katerih je generalni pravobranilec utemeljil svoje sklepne predloge, saj stranki o teh okoliščinah nista posebej razpravljali.
- 14 Člen 83 Poslovnika Sodišča temu sodišču omogoča, da po opredelitvi generalnega pravobranilca kadar koli odredi ponovno odprtje ustnega dela postopka, zlasti če je v zadevi treba odločiti na podlagi pravne trditve, o kateri stranke niso razpravljale.
- 15 Vendar je treba opozoriti, da je predmet pritožbe načeloma opredeljen z razlogi in trditvami strank. V obravnavani zadevi sta imeli stranki o teh razlogih in trditvah možnost dovolj razpravljati v svojih vlogah in na skupni obravnavi 20. oktobra 2016, ki je potekala v zadevah od C-85/15 P do C-89/15 P.
- 16 Zato Sodišče po opredelitvi generalnega pravobranilca meni, da ni treba odrediti ponovnega odprtja ustnega dela postopka.

Pritožba

- 17 Družba Feralpi v utemeljitev pritožbe navaja šest razlogov, in sicer, prvič, kršitev načela kolegialnega odločanja, drugič, kršitev pravice do obrambe, člena 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu, člena 10 Uredbe Komisije (ES) št. 773/2004 z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 81) in neobstoje obrazložitve, tretjič, kršitev člena 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin in člena 41 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) zaradi predolgega trajanja upravnega postopka ter neobstoje obrazložitve, četrtič, kršitev člena 65(1) PJ, načel o dokaznem bremenu in načela domneve nedolžnosti ter izkrivljanje dejstev in neobstoje obrazložitve, petič, kršitev členov 23 in 31 Uredbe št. 1/2003, Smernic o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 in členom 65(5) Pogodbe ESPJ (UL 1998, C 9, str. 3), načel enakega obravnavanja in sorazmernosti ter neobstoje obrazložitve, in šestič, predolgo trajanje postopka pred Splošnim sodiščem.

Drugi pritožbeni razlog

Trditve strank

- 18 Družba Feralpi z drugim pritožbenim razlogom, ki ga je treba preučiti najprej, trdi, da je Splošno sodišče s tem, da je menilo, da ni bilo treba izdati novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah pred sprejetjem sporne odločbe, kršilo njeno pravico do obrambe, ki je zagotovljena s členom 10 Uredbe št. 773/2004. Ker so zainteresirana podjetja, kot je potrjeno v dopisu Komisije z dne 30. junija 2008, s katerim so bila ta podjetja pozvana k predložitvi pripomb, imela pravico do izjave, bi morala Komisija izvesti vse postopkovne faze, ki so določene z Uredbo št. 773/2004, in sicer vročiti novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in tem podjetjem dati možnost, da uveljavljajo svojo pravico do dostopa do spisa ter, če bi to zahtevala, pravico do zaslišanja.
- 19 Komisija meni, da je Splošno sodišče pravilno razsodilo, da je napaka, ki je vplivala na zakonitost odločbe iz leta 2002, nastala ob njenem sprejetju, zato veljavnost pripravljanih aktov ni bila ogrožena, tako da zaradi razglasitve ničnosti te odločbe ni bilo treba izdati novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah pred sprejetjem sporne odločbe. Ta institucija navaja, da sprememba pravne podlage, kar zadeva njeno pristojnost za naložitev glob, ni nikakor vplivala na položaj družbe Feralpi in da je zadnjenavedena imela možnost, da v odgovoru na dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah poda pripombe glede zgornje meje globe, ki bi ji jo Komisija lahko naložila, in glede pravne podlage, na podlagi katere bi Komisija to lahko storila.
- 20 Kar zadeva dopis z dne 30. junija 2008, naj bi Splošno sodišče v točki 140 izpodbijane sodbe priznalo, da je bilo v tem dopisu pojasnjeno, da po mnenju Komisije ni bilo treba sprejeti novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Ne bi pa naj štel, da je imel ta dopis vlogo pravega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Splošno sodišče naj bi pravilno ugotovilo, da ker razglasitev ničnosti odločbe iz leta 2002 ni vplivala na veljavnost obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, glede katerih so se zadevna podjetja že lahko izjavila, je Komisija v navedenem dopisu tem podjetjem lahko zgolj sporočila, da namerava ponovno sprejeti to odločbo na novi pravni podlagi.
- 21 Poleg tega naj bi bila sodba z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582), ki jo je navajalo Splošno sodišče, v obravnavani zadevi upoštevna, ker se je zadeva, v kateri je bila izdana navedena sodba, nanašala na odkritje kršitve postopka, ki je nastala v fazi sprejetja zadevne odločbe in ki ni povzročila neveljavnosti procesnih aktov.

- 22 Komisija zagovarja tudi veljavnost dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Kot naj bi Splošno sodišče razsodilo v točki 135 izpodbijane sodbe, zadnjenavedeno obvestilo temelji na upoštevni procesni pravili iz Pogodbe ES, ki je takrat veljala, tako da razglasitev ničnosti odločbe iz leta 2002 ni mogla vplivati na njegovo veljavnost.

Presoja Sodišča

- 23 Družba Feralpi Splošnemu sodišču v bistvu očita, da ni razsodilo, da je Komisija kršila obveznost spoštovanja vseh postopkovnih faz, ki so določene v Uredbi št. 773/2004, vključno z vročitvijo novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah zadevnim podjetjem v skladu s členom 10 te uredbe in možnostjo družbe Feralpi, da bi izkoristila pravico do zaslišanja ob sodelovanju organov držav članic, pristojnih za konkurenco, pred sprejetjem sporne odločbe.
- 24 Glede tega je treba opozoriti, da je Komisija v okviru postopka, ki je pripeljal do sprejetja odločbe iz leta 2002, 26. marca 2002 na zadevna podjetja, tudi na družbo Feralpi, naslovila obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah na podlagi člena 36 PJ. Zaslišanje v zvezi s tem obvestilom je potekalo 13. junija 2002. Po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ je Komisija 12. avgusta 2002 navedenim podjetjem poslala dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, utemeljeno s členom 19(1) Uredbe št. 17, v katerem je pojasnila svoje stališče glede te spremembe pravnega okvira in ta podjetja pozvala, naj sporočijo svoja mnenja glede teh dodatnih ugotovitev o možnih kršitvah. 30. septembra 2002 je potekalo zaslišanje ob prisotnosti predstavnikov držav članic.
- 25 Po razglasitvi ničnosti odločbe iz leta 2002 je Komisija z dopisom z dne 30. junija 2008 družbo Feralpi in druga zadevna podjetja obvestila, da namerava ponovno sprejeti to odločbo in kot pravno podlago uporabiti Uredbo št. 1/2003 v skladu s procesnimi pravili iz te uredbe.
- 26 Glede na ta potek postopka je treba preizkusiti, ali je imela Komisija v nasprotju s tem, kar je ugotovilo Splošno sodišče v točki 142 izpodbijane sodbe, obveznost, da po razglasitvi ničnosti odločbe iz leta 2002 ponovno odpre postopek in sprejme novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ter organizira novo zaslišanje.
- 27 V skladu z ustaljeno sodno prakso se na splošno šteje, da se procesna pravila uporabljajo na dan začetka njihove veljavnosti (sodbe z dne 29. marca 2011, ArcelorMittal Luxembourg/Komisija in Komisija/ArcelorMittal Luxembourg in drugi, C-201/09 P in C-216/09 P, EU:C:2011:190, točka 75 in navedena sodna praksa; z dne 29. marca 2011, ThyssenKrupp Nirosta/Komisija, C-352/09 P, EU:C:2011:191, točka 88, in z dne 11. decembra 2012, Komisija/Španija, C-610/10, EU:C:2012:781, točka 45), tudi v postopku, ki je bil začel pred tem datumom, vendar je po njem še vedno v teku (glej v tem smislu sodbo z dne 11. decembra 2012, Komisija/Španija, C-610/10, EU:C:2012:781, točka 47).
- 28 Ker je bila v obravnavani zadevi sporna odločba sprejeta na podlagi člena 7(1) in člena 23(2) Uredbe št. 1/2003, je moral biti postopek, ki je pripeljal do te odločbe, voden v skladu s to uredbo in Uredbo št. 773/2004, katere pravna podlaga je Uredba št. 1/2003 (glej v tem smislu sodbo z dne 29. marca 2011, ThyssenKrupp Nirosta/Komisija, C-352/09 P, EU:C:2011:191, točka 90), ne glede na to, da je bil ta postopek začel pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 1/2003.
- 29 Člen 10(1) in (2) Uredbe št. 773/2004 ob upoštevanju člena 27(1) Uredbe št. 1/2003, ki ga izvaja, določa, da Komisija, preden sprejme odločbo na podlagi zlasti člena 7 zadnjenavedene uredbe, zadevnim strankam vroči obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, pri čemer jim da možnost, da ji v roku, ki ga določi, sporočijo svoja mnenja.
- 30 Kot pa je Splošno sodišče v bistvu navedlo v točkah 136 in 137 izpodbijane sodbe, je v obravnavani zadevi Komisija zadevnim podjetjem že poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, v sporni odločbi pa družbi Feralpi niti niso bila očitana

nova dejanja niti niso bili bistveno spremenjeni dokazi o očitanih kršitvah v primerjavi s tema obvestiloma. Poleg tega, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 53 sklepnih predlogov, med obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah, sprejetim v okviru ureditve iz Pogodbe ESPJ, in obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah, sprejetim v skladu z uredbama št. 17 in št. 1/2003, z vidika vsebine ni večje razlike. Ni bilo torej potrebno, da bi bilo poslano novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

- 31 Glede tega se je Splošno sodišče pravilno sklicevalo na točko 73 sodbe z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582), v kateri je opozorjeno, da razglasitev ničnosti nekega akta Unije ne vpliva nujno na pripravljalne akte, saj se lahko postopek za nadomestitev akta, ki je bil razglašen za ničn, načeloma nadaljuje v točki, na kateri je nastala nezakonitost.
- 32 Kot je namreč Splošno sodišče ugotovilo v točki 134 izpodbijane sodbe, je bila odločba iz leta 2002 razglašena za nično zaradi nepristojnosti Komisije za njeno sprejetje na podlagi določb Pogodbe ESPJ, ki ob sprejetju te odločbe ni več veljala, tako da je nezakonitost nastala na ta natančen datum. Zato ta razglasitev ničnosti ni vplivala na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in tudi ne na dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 33 V nasprotju s tem, kar trdi družba Feralpi, sodna praksa, ki je navedena v točki 31 te sodbe, v obravnavani zadevi ni neuporabna zaradi spremembe pravne podlage za naložitev glob, ker so bile posledice te spremembe pravne podlage v pripravljalnih aktih že upoštevane. Kot namreč izhaja iz točk 18 in 138 izpodbijane sodbe, je Komisija družbo Feralpi v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, utemeljenem s členom 19(1) Uredbe št. 17, obvestila o posledicah, ki jih je nameravala izpeljati iz prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ, družba Feralpi pa je imela možnost podati pripombe v zvezi s tem.
- 34 Poleg tega ni sporno, da te posledice niso bile nikakor spremenjene zaradi razveljavitve Uredbe št. 17 in začetka veljavnosti Uredbe št. 1/2003, ki vsebuje nekatere določbe, ki so pravna podlaga sporne odločbe. Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 50 sklepnih predlogov, člen 34(2) Uredbe št. 1/2003 in člen 19 Uredbe št. 773/2004 kot prehodni določbi vsekakor določata, da procesni akti in ukrepi, sprejeti na podlagi Uredbe št. 17 in Uredbe Komisije (ES) št. 2842/98 z dne 22. decembra 1998 o zaslišanju pogodbenic v nekaterih postopkih na podlagi člena [81] in [člena 82] Pogodbe [ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 4, str. 204), še ostanejo v veljavi za namene uporabe prvonavedenih uredb.
- 35 Prav tako je treba zavriniti trditev družbe Feralpi, da je razglasitev ničnosti odločbe iz leta 2002 zaradi pravne podlage, na kateri je temeljila, nujno vplivala na opredelitev pravne podlage, na kateri je Komisija nameravala sprejeti to odločbo, v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Zadošča namreč opozoriti, da je odločba iz leta 2002 temeljila zgolj na členu 65(4) in (5) PJ, medtem ko je navedeno obvestilo temeljilo na Uredbi št. 17.
- 36 Zato Splošno sodišče pri ugotovitvi v točki 142 izpodbijane sodbe, da Komisiji ni bilo treba sprejeti novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ni napačno uporabilo prava.
- 37 Vendar mora Komisija, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 55 sklepnih predlogov, v skladu s členom 12 Uredbe št. 773/2004 dati strankam, na katere naslovi obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, možnost, da predstavijo svoje argumente na ustnem zaslišanju, če tako zahtevajo v svojih pisnih vlogah. Ker torej, kot izhaja iz točke 32 te sodbe, razglasitev ničnosti odločbe iz leta 2002 ni vplivala na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, je treba preizkusiti, ali je Komisija navedenim strankam dala možnost, da predstavijo svoje argumente na zaslišanju, ki je potekalo v skladu s procesnimi zahtevami iz uredb št. 1/2003 in št. 773/2004, kot bi to morala storiti.

- 38 Glede tega je treba navesti, da je v okviru postopkovne ureditve iz Uredbe št. 1/2003, kakor je podrobneje določena v Uredbi št. 773/2004, v členu 14(3) zadnjenavedene uredbe določeno, da so organi držav članic, ki so pristojni za konkurenco, povabljeni, da se udeležijo ustnega zaslišanja, ki se na zahtevo naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah opravi po sprejetju tega obvestila.
- 39 Kar pa zadeva zaslišanji, ki sta potekali leta 2002, predstavniki držav članic na zaslišanju 13. junija 2002 niso sodelovali, ker tako sodelovanje s takrat veljavno Pogodbo ESPJ ni bilo določeno. Ni sporno, da se je to zaslihanje nanašalo na vsebino zadeve, in sicer na ravnanja, ki jih je Komisija očitala podjetjem, na katera je bilo naslovljeno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. To izhaja zlasti iz točk od 379 do 382 obrazložitve sporne odločbe in je potrjeno v točki 148 sodb Splošnega sodišča z dne 9. decembra 2014, Alfa Acciai/Komisija (T-85/10, neobjavljena, EU:T:2014:1037), in z dne 9. decembra 2014, Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija (T-92/10, neobjavljena, EU:T:2014:1032).
- 40 Nasprotno se je zaslihanje 30. septembra 2002, na katero so predstavniki držav članic bili vabljeni v skladu s pravili Pogodbe ES, ki so se od takrat uporabljala, zlasti v skladu s členom 11(2) Uredbe št. 2842/98, nanašalo na predmet dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, in sicer na pravne posledice prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ za nadaljevanje postopka. To na eni strani izhaja iz tega obvestila, v katerem so bili njegovi naslovniki izrecno pozvani, naj predstavijo svoje mnenje glede teh dodatnih ugotovitev o možnih kršitvah. Na drugi strani je Komisija v točki 382 obrazložitve sporne odločbe navedla, da po njeni presoji zaslihanja z dne 13. junija 2002 ni bilo treba ponoviti na podlagi določb uredb št. 17 in št. 1/2003, ker je bilo to zaslihanje, na katerem predstavniki držav članic niso sodelovali, opravljeno v skladu s pravili Pogodbe ESPJ, ki so se takrat uporabljala. Poleg tega je Komisija na skupni obravnavi v zadevah od C-85/15 P do C-89/15 P v odgovor na vprašanje Sodišča potrdila, da v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah niso bila spremenjena niti dejstva niti dokazi, ki so bili predmet postopka.
- 41 Iz tega izhaja, da v obravnavani zadevi predstavniki držav članic niso sodelovali na zaslišanju, ki se je nanašalo na vsebino zadeve, ampak so sodelovali samo na zaslišanju, ki se je nanašalo na pravne posledice prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ.
- 42 V skladu s sodno prakso, na katero je bilo opozorjeno v točkah 27 in 28 te sodbe, pa je v primeru, da je odločba sprejeta na podlagi Uredbe št. 1/2003, potrebno, da je postopek, ki pripelje do te odločbe, v skladu s procesnimi pravili iz te uredbe, čeprav je bil ta postopek začel pred začetkom njene veljavnosti.
- 43 Zato bi morala Komisija, preden je sprejela sporno odločbo, na podlagi členov 12 in 14 Uredbe št. 773/2004 strankam dati možnost, da predstavijo svoje argumente na zaslišanju, na katero bi povabila organe držav članic, ki so pristojni za konkurenco. Torej ni mogoče šteti, da so bile v zvezi z zaslihanjem 13. junija 2002, ki se je nanašalo na vsebino zadeve, izpolnjene procesne zahteve v zvezi s sprejetjem odločbe na podlagi Uredbe št. 1/2003.
- 44 Zato je Splošno sodišče s tem, da je v točki 142 izpodbijane sodbe razsodilo, da Komisiji pred sprejetjem sporne odločbe ni bilo treba organizirati novega zaslihanja iz razloga, da so imela zadevna podjetja možnost, da se ustno izjavijo, že med zaslihanjema 13. junija in 30. septembra 2002, napačno uporabilo pravo.
- 45 Ob upoštevanju, kot je generalni pravobranilec poudaril v točkah 56 in 57 sklepnih predlogov, pomena, ki ga ima v okviru postopka na podlagi uredb št. 1/2003 in št. 773/2004 to, da se na zahtevo zadevnih strank opravi zaslihanje, na katero so v skladu s členom 14(3) drugonavedene uredbe vabljeni organi držav članic, pristojni za konkurenco, neizvedba tega zaslihanja pomeni bistveno kršitev postopka.
- 46 Če pravica do takega zaslihanja, ki je določena z Uredbo št. 773/2004, ni spoštovana, podjetju, katerega pravice so bile tako kršene, ni treba dokazati, da je lahko ta kršitev vplivala na potek postopka in vsebino sporne odločbe na način, ki je zanj škodljiv.

- 47 Zato je navedeni postopek nujno napačen, ne glede na morebitne škodljive posledice za družbo Feralpi, ki bi lahko nastale zaradi te kršitve (glej v tem smislu sodbi z dne 6. novembra 2012, Komisija/Éditions Odile Jacob, C-553/10 P in C-554/10 P, EU:C:2012:682, točke od 46 do 52, in z dne 9. junija 2016, CEPSA/Komisija, C-608/13 P, EU:C:2016:414, točka 36).
- 48 Na podlagi zgornjih navedb je treba drugi pritožbeni razlog, ki ga navaja družba Feralpi, sprejeti in posledično razveljaviti izpodbijano sodbo, ne da bi bilo treba preizkusiti prvi, tretji, četrti in peti pritožbeni razlog.

Šesti pritožbeni razlog

Trditve strank

- 49 Družba Feralpi s šestim pritožbenim razlogom trdi, da je Splošno sodišče kršilo njeno pravico do obravnavanja v razumnem roku, kot je določena v členu 47 Listine, ker je postopek pred Splošnim sodiščem trajal štiri leta in deset mesecev, pri čemer so od konca pisnega dela postopka do obravnave pretekla tri leta in štirje meseci.
- 50 Družba Feralpi v zvezi z zapletenostjo zadeve meni, da je bilo Splošno sodišče z vprašanji, ki so se pojavljala v zadevi, v kateri je bila izdana izpodbijana sodba, že seznanjeno, zlasti ob upoštevanju dejstva, da je bil sodnik poročevalec isti kot v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 25. oktobra 2007, Feralpi Siderurgica/Komisija (T-77/03, neobjavljena, EU:T:2007:319), da tožbeni razlogi, ki jih je navajala družba Feralpi, niso bili posebej težavni, da se je devet tožb zoper sporno odločbo opiralo na tožbene razloge, ki so se med seboj prekrivali, in da je Splošno sodišče sprejelo samo en ukrep procesnega vodstva, s katerim je Komisiji postavilo eno vprašanje v zvezi z enim vidikom spora.
- 51 Ravnanje strank naj ne bi nikakor vplivalo na trajanje postopka, saj sta bili družbi Feralpi in Komisiji odobreni le podaljšanja za en mesec oziroma za petnajst dni, da bi predložili vloge.
- 52 Glede na to, da je od preverjanj, ki jih je opravila Komisija leta 2000, in razglasitvijo izpodbijane sodbe preteklo več kot štirinajst let, družba Feralpi predlaga, naj se ji iz razlogov ekonomičnosti postopka in ne glede na pristop, ki ga je uporabilo Sodišče v sodbi z dne 26. novembra 2013, Gascogne Sack Deutschland/Komisija (C-40/12 P, EU:C:2013:768), že v fazi izdaje sodbe Sodišča dodeli odškodnina za škodo, nastalo zaradi prekoračitve razumnega trajanja postopka. Družba Feralpi Sodišču podredno predlaga, naj ugotovi, da je Splošno sodišče kršilo člen 47, drugi odstavek, Listine, kar naj bi pomenilo dovolj resno kršitev pravnega pravila, s katerim se deljujejo pravice posameznikom.
- 53 Komisija predlaga, naj se ta pritožbeni razlog zavrne.

Presoja Sodišča

- 54 V zvezi s predlogom družbe Feralpi, naj ji Sodišče bodisi dodeli odškodnino za škodo, ki naj bi ji nastala s tem, da je Splošno sodišče kršilo člen 47, drugi odstavek, Listine, bodisi ugotovi to kršitev, je treba opozoriti, da je treba kršitev obveznosti iz te določbe, ki jo je storilo sodišče Unije, in sicer, da o predloženih zadevah odloči v razumnem roku, sankcionirati z odškodninsko tožbo, ki se vložijo pri Splošnem sodišču, saj je taka tožba učinkovito sredstvo. Tako predloga za povračilo škode, ki naj bi nastala s tem, da Splošno sodišče ni spoštovalo razumnega roka sojenja, ni mogoče vložiti neposredno pri Sodišču v okviru pritožbe, ampak pred samim Splošnim sodiščem. Navedeno sodišče, ki je pristojno na podlagi člena 256(1) PDEU in ki odloča o odškodninskem zahtevku, mora o takem zahtevku odločiti v drugačni sestavi od tiste, ki je odločala o sporu, v zvezi s katerim je potekal postopek, katerega trajanje se graja (sodba z dne 9. junija 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades in drugi/Komisija, C-617/13 P, EU:C:2016:416, točki 98 in 99 ter navedena sodna praksa).

55 Zato je treba štiri pritožbeni razlogi, ki ga navaja družba Feralpi, zavriniti.

Tožba pred Splošnim sodiščem

56 Člen 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije določa, da če je pritožba utemeljena, Sodišče razveljavi odločitev Splošnega sodišča. Nato lahko samo dokončno odloči o zadevi, če stanje postopka to dovoljuje.

57 Sodišče v obravnavanem primeru razpolaga s potrebnimi elementi, da dokončno odloči o tožbi za razglasitev ničnosti sporne odločbe, ki jo je družba Feralpi vložila pri Splošnem sodišču.

58 Glede tega zadošča navesti, da je treba sporno odločbo v delu, v katerem se nanaša na družbo Feralpi, iz razlogov, navedenih v točkah od 23 do 47 te sodbe, razglasiti za nično zaradi bistvene kršitve postopka.

Stroški

59 Člen 184(2) Poslovnika določa, da če je pritožba utemeljena in če Sodišče samo dokončno odloči v sporu, o stroških odloči Sodišče.

60 Člen 138(1) tega poslovnika, ki se v pritožbenem postopku uporablja na podlagi člena 184(1) navedenega poslovnika, določa, da se plačilo stroškov na predlog naloži neuspeli stranki. Ker je družba Feralpi v okviru pritožbe uspela in je bilo tožbi, ki je bila vložena pred Splošnim sodiščem, ugodeno, se Komisiji v skladu s predlogi družbe Feralpi naloži, naj nosi svoje stroške in plača stroške, ki jih je priglasila družba Feralpi na prvi stopnji in v okviru pritožbe.

Iz teh razlogov je Sodišče (deveti senat) razsodilo:

- 1. Sodba Splošnega sodišča Evropske unije z dne 9. decembra 2014, Feralpi/Komisija (T-70/10, neobjavljena, EU:T:2014:1031), se razveljavi.**
- 2. Odločba Komisije C(2009) 7492 final z dne 30. septembra 2009 v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 PJ (COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona, ponovno sprejetje), v različici po spremembi s Sklepom Komisije C(2009) 9912 final z dne 8. decembra 2009, se razglasi za nično v delu, v katerem se nanaša na družbo Feralpi Holding SpA.**
- 3. Evropska komisija nosi svoje stroške in plača stroške, ki jih je priglasila družba Feralpi Holding SpA iz naslova postopka na prvi stopnji in postopka s to pritožbo.**

Podpisi